

เกาะสะท้อน

เรื่องเล่าที่เพยรากเหง้าและเครือญาติเดียวกันทำให้ความ
สัมพันธ์กระชับแน่นแฟ้นขึ้น แม้เวลาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ความเชื่อและวิถีชีวิต แต่ความแตกต่างจะยังอยู่ร่วมกันได้

โครงการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูชายแดนภาคใต้ (ช.ช.ต.)

ผสานความต่างสร้างงานร่วมที่เกาะสะท้อน

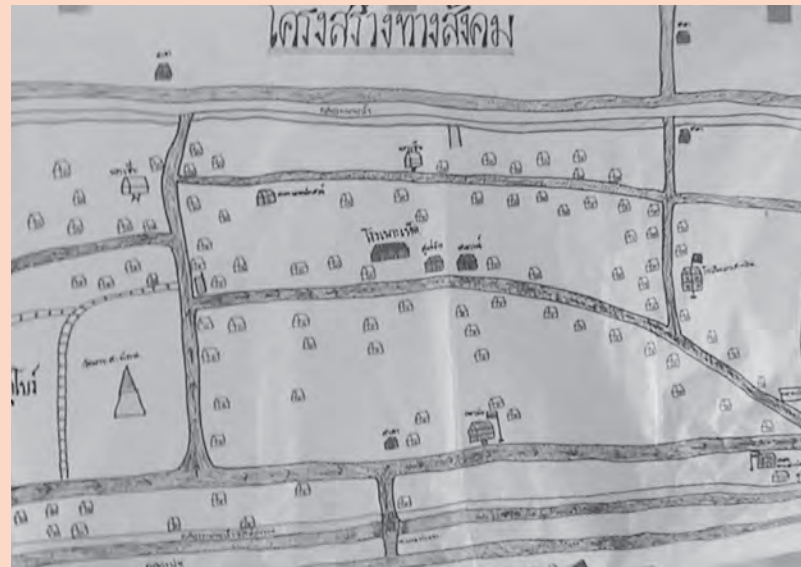
แค่เห็นขนมทั้งดอกจอก โรตีสกรอบ และขนมหัวเราะที่วางประชันอยู่บนโต๊ะ ก็ถึงน้ำลายสอ พอได้ชิมแล้วติดใจเรียกว่า คำเดียวไม่พอ พลอยให้กลุ่มทำขนมบ้าน เกาะสะท้อนยิ้มกว้าง ลำเลียงเทใส่จานเพิ่มให้อีก เป็นความภูมิใจของคนทำที่เห็นคนกินอย่างเอร็ดอร่อย เพราะรสชาติดีเป็นที่ถูกใจ จะช่วยเพิ่มยอดขาย สร้างรายได้ให้กลุ่มมากขึ้น

กลุ่มขนมเกาะสะท้อน ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นแม่บ้านในชุมชนมารวมตัวกันเพื่อทำขนมเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ในช่วงว่างจากงานหลักแต่ละวัน ก่อนนี้มีกลุ่มทำขนมจะรวมกลุ่มกันชาวบ้านไทยพุทธ และมุสลิม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทำให้ชาวบ้านมุสลิม

ถือเครื่องมากขึ้น คนทำขนมต้องเป็นมุสลิมทั้งหมด โดยมีพี่เลี้ยงไทยพุทธที่เคยทำอยู่ก่อนมาช่วยสอนทำ ชิมรสชาติ และให้คำแนะนำที่จำเป็นในการบริหารจัดการกลุ่ม ดังที่ อัจฉรา เล่าเล่า

“ก่อนนี้เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรม ทำขนมรวมกันไทยพุทธและมุสลิม ย้ายกลุ่มไปมาหลายที่ เคยไปขอตรงศาลาเล็กๆ หน้าวัดเป็นสถานที่ทำขนมกัน ตอนหลังทางวัดขอที่ดิน ต้องมาใช้ที่บ้าน ขนมของกลุ่มขายดีมาก ช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ทำให้ไทยพุทธเกิดความกลัว พี่น้องมุสลิมถือเครื่องว่าต้องเป็นศาลาที่มุสลิมทำเท่านั้น เลยให้สมาชิกที่เป็นมุสลิมรับไปทำต่อ เป็นช่วงพอดีกับที่โครงการชชต. สนับสนุนงบประมาณด้วย เราถอยมาเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษา”

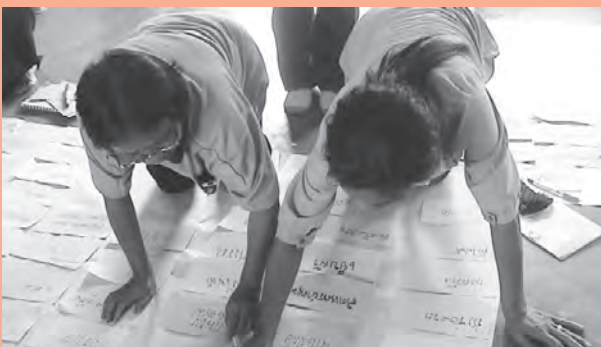
ตามประวัติหมู่บ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส ค่อยเคลื่อนย้ายมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงคือบ้านปูยูและบ้านชุมบก โดยกลุ่มไทยพุทธย้ายวัดจากพื้นที่เดิมเพราะน้ำท่วมทุกปี มาตั้งใหม่ที่ที่ราบสูงเกาะสะท้อน ประกาศเป็นเขตวัดเรียกว่า **“วัดเกาะสะท้อน”** ก่อนเปลี่ยนมาเป็น **“วัดเกษมประทีป”** ซึ่งนับแต่ตั้งหมู่บ้านทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีบalaเฮาะ 2 แห่งใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของพี่น้องมุสลิม ความสัมพันธ์ของคนสองกลุ่มค่อนข้างราบรื่น เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถเข้าร่วมกิจกรรม งานรื่นเริง และงานประเพณีต่างๆ โดยไม่แบ่งแยก

คืนความสัมพันธ์

แต่ก่อนปี 2547 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในหมู่บ้าน จากเหตุยิงชาวบ้านที่นั่งรวมกลุ่มในศาลาริมทาง และมีชาวบ้านไทยพุทธถูกลอบทำร้ายจนเสียชีวิต ความหวาดกลัวและหวาดระแวงแผ่คลุมทั้งหมู่บ้าน คนพุทธจำนวน

หนึ่งทยอยย้ายออกจากพื้นที่ ส่วนที่เหลืออยู่ขาดการปฏิสัมพันธ์ ต่างคนต่างอยู่ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองศาสนิกถอยห่างกันไม่ใกล้ชิดเช่นเดิม แต่วันเวลาก็ค่อยช่วยเยียวยาและฟื้นฟูความสัมพันธ์กลับคืนมาใหม่ ประกอบกับการสนับสนุน

งบประมาณของหน่วยงานภายนอก สร้างให้เกิดพื้นที่และกิจกรรมให้คนเข้ามาทำร่วมกัน ดังที่ อรรถญา วิริยสกุล ผู้ประสานงานพื้นที่เล่าว่า

“การดำเนินดันกล้าอาชีพเข้าไปฝึกอาชีพให้แก่พี่น้องไทยพุทธมุสลิม ทำให้คนสองกลุ่มได้มาคุยกัน จากที่ไม่มีโอกาส ไม่ได้พูดกันมานาน เจอกันในตลาดก็ทักทาย เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น”

อาชีพหลักและแหล่งรายได้หลักของชาวบ้านเกาะสะท้อน ได้แก่ การทำนา การรับจ้าง และการเพาะเห็ด การรับจ้างทำได้ทั้งหญิงชาย โดยหญิงจะรับงานเย็บผ้าปักดอก ปักลาย ปักเพชรผ้าคลุม ส่วนชายจะรับจ้างทำก่อสร้าง แต่

งานรับจ้างมีรายได้ไม่แน่นอน ปัญหาของชาวบ้านที่ส่วนใหญ่เป็นชาวนาต้องเผชิญคือ ต้นทุนการผลิตสูง ประสบอุทกภัยน้ำท่วมนาเสียหาย และแมลงศัตรูพืชทำลายผลผลิต

จากกระบวนการภายใต้การสนับสนุนของโครงการ ช.ช.ต. ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญให้ชาวบ้านร่วมกันเก็บข้อมูลชุมชนในแต่ละด้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์พัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการ หรือแก้ไขปัญหภายในหมู่บ้าน ขั้นตอนนี้สร้างการเรียนรู้การทำข้อมูลชุมชน ทำให้เข้าใจพัฒนาการ โครงสร้างทางสังคมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตนเอง มองเห็นถึงทุน ศักยภาพ และโอกาสของหมู่บ้านที่จะพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะตระหนักในความสามารถของตนเอง และชาวบ้านกันเองในการมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ดังที่ อัจรา เล่าเลิศ เล่าว่า

“พวกเราชาวบ้านจริง ไม่มีความรู้มาก แต่พอทำข้อมูลชุมชนออกมา แปะใส่กระดานจนเต็มห้องประชุม รู้สึกตื่นเต็นว่า เราไม่เคยทำแต่ทำได้ ขาดตรงไหน พวกเราช่วยกันไปหามาเพิ่มให้สมบูรณ์ ลงพื้นที่ไปเห็นของจริงกันทั้งหมด เป็นฐานข้อมูลทั้งตำบลเกาะสะท้อนที่ลูกหลานจะได้มาศึกษาต่อไป การทำข้อมูลที่ต้องกินด้วยกันอยู่ด้วยกัน เหมือนไปเข้าค่าย อยู่ดึกขนาดนั่งสับหงกก็เฝ้ากันจนทำเสร็จ เราได้เรื่องความสัมพันธ์ไทยพุทธมุสลิมด้วย”

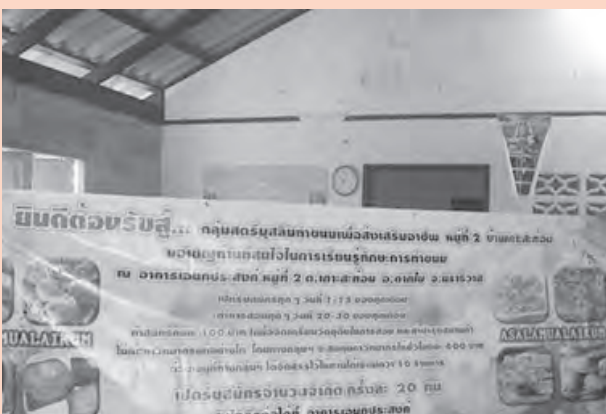
การทำเวทีวิเคราะห์ชุมชนเพื่อเสนอโครงการ พบว่าโครงการที่นำเสนอตอบความต้องการด้านอาชีพและการทำมาหากินทั้งหมด โดยในปีแรกเสนอทำ 3 ประเด็นได้แก่ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนในการทำนา การทำขนมเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน และการทำตุ๊กตาประดิษฐ์ หลังจากผู้รับผิดชอบนำเสนอประเด็นที่ต้องการพัฒนาแล้ว ทางกลุ่มที่เสนอตุ๊กตาประดิษฐ์เห็นว่าการทำปุ๋ยและการทำขนมเป็นเรื่องเร่งด่วน แก้ปัญหาของคนส่วนใหญ่ได้ จึงเสนอถอนประเด็นของกลุ่มออกไปก่อน ทำให้ประเด็นที่เหลือได้รับการพัฒนาเป็นโครงการ

ลดต้นทุนทำนา ผลิตปุ๋ย ใช้เอง

โครงการทำปุ๋ยอินทรีย์มีทุนวัตถุดิบในชุมชนได้แก่ แกลบ ชีวัว ชีแพะ ชีไก่ รำละเอียด ก้อนขี้เลื่อยซึ่งเป็นก้อนเพาะเห็ดเก่า ขี้เถ้า ส่วนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนนำมาใช้ซื้อเครื่องผสมปุ๋ยและเครื่องบดหรือสับละเอียดที่มีราคาค่อนข้างสูง รวมถึงอุปกรณ์กับวัตถุดิบอื่นๆ เพิ่มเติม โดยผู้นำและสมาชิกในกลุ่มเคยผ่านการอบรมการทำปุ๋ยหมักของหน่วยงานราชการ

ในพื้นที่ ส่วนโรงเรียนที่ตั้งได้รับการอนุเคราะห์จาก
ประธานโครงการใช้พื้นที่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งแหล่ง
เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรของ
ชุมชนอยู่ก่อนแล้วด้วย

การก่อสร้างโรงเรียนทำกันค่อยเป็นค่อยไป
เพราะเป็นงานอาสา ชาวบ้านสมทบแรงเข้ามา
ช่วยกันทำโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่จะมีนัดหมาย
ระดมคนมาทำงานร่วมกันจำนวนมากครั้งหนึ่ง
24-30 คน เพื่อเร่งงานให้เสร็จทันใช้งานตาม
กำหนด ทุกครั้งจะได้รับการเอื้อเฟื้อจากกลุ่ม
แม่บ้านช่วยจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม
ภายหลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ ยังได้รับบ
สนับสนุนเพิ่มเติมจากโครงการ พนม. ในการ
ติดตั้งไฟฟ้า 3 เฟส เนื่องจากโครงการผลิตปุ๋ย
เป็นการทำการทดลองใช้ปุ๋ยในแปลงผักของ
ชาวบ้าน ให้ผลผลิตดีเท่ากับใช้ปุ๋ยเคมี ต่อไปจะ
ขยายการใช้ในข้าว ดังที่ อัจรา เล่าเลศ ประธาน
โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเล่าว่า

**“การทำปุ๋ยยังไม่สำเร็จ เป็นขั้นทดลองใช้
กับกลุ่มชาวบ้านที่ปลูกผัก ซึ่งเขาได้ผลผลิตดี แต่
ไม่ใช้สารเคมี เพราะปุ๋ยที่ใช้ผสมกันหลายอย่าง
ทั้งมูลไก่ ปลาป่น ถั่วเหลือง เป็นประโยชน์กับดิน
และผักที่ปลูก อยู่ รอว่าวันไหนที่กระจายปุ๋ยให้
ได้ใช้กันทั้งตำบล นั่นคือความสำเร็จของเรา
ตอนนี้ก้าวเข้าไปหน่อย แต่มันคง ไม่มีทางถอย”**

ด้านกลุ่มทำขนม หรือกลุ่มทำขนมเพื่อ
ส่งเสริมอาชีพเสริมในชุมชน นำงบประมาณที่ได้
รับสนับสนุนไปจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้หลาย
รายการ เช่น เตาแก๊ส เตาอบ ถังแก๊ส กระทะ และ
บางส่วนเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อวัตถุดิบทำ
ขนม ทางกลุ่มประชาสัมพันธ์เปิดรับสมาชิกเข้ามา
เพิ่ม มีผู้สนใจรวม 21 คน แบ่งกลุ่มทำงานกัน

วันละ 7 คน ในสัปดาห์หนึ่งจะทำขนม 3 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ กำหนดระเบียบของกลุ่ม และการแบ่งผลกำไร ร้อยละ 90 ปันผลให้แก่สมาชิก ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 สมทบเข้ากองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน อาสีเสาะ ตี๋มุง ประธานกลุ่มทำขนมเล่าว่า

“ตอนนี้ ขนมของกลุ่มขายได้ดี ทำกันแทบไม่ทัน แต่ส่วนหนึ่งไม่มีคนมาช่วยทำ คนมากันน้อยลง เพราะเป็นช่วงทำนาบ้าง บางคนได้งานทำผ้า แต่ใครว่างจะมาทำ ต้องรักษาลูกค้าไว้”

ตรงกลางความแตกต่าง

เข้าสู่ปีที่สอง ชาวบ้านเกาะสะท้อนเลือกต่อยอดโครงการทำขนม และโครงการปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยพัฒนาโครงการใหม่คือโครงการก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์ เนื่องจากชุมชนที่มีประกอบด้วยคนไทยพุทธและมุสลิมไม่มี **“สถานที่กลาง”** ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ที่ผ่านมามีกิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในวัดเกาะสะท้อน ซึ่งพี่น้องมุสลิมจะไม่สะดวกใจเข้าไปร่วมงานด้วย ขณะที่การใช้พื้นที่ของหน่วยงานราชการ เช่น สถานีอนามัย ต้องขออนุญาตและเข้าใช้ได้เป็นครั้งคราว เพราะหน่วยงานเองก็ต้องใช้พื้นที่ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นชุมชนจึงเห็นร่วมกันที่จะสร้าง **“อาคารเอนกประสงค์”** เพื่อให้เป็น **“สถานที่กลาง”** ที่คนต่างศาสนิกสามารถมาร่วมกันทำกิจกรรมได้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่ง อบต.เกาะสะท้อนอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในการก่อสร้างในเขตหมู่ 2 ติด

กับถนนสายหลักเข้าหมู่บ้าน สามารถเดินทางไปมาสะดวก และอยู่กึ่งกลางของโซนบ้านไทยพุทธและมุสลิม อัจฉรา เล่าเลิศ สะท้อนปัญหาเรื่องสถานที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันว่า

“เนื่องจากไม่มีศาลาประชาคม จะประชุมกันที สักไม่เกินสิบคนต้องมานั่งคุยที่บ้านบ้าง ใช้ในโรงเพาะเห็ดบ้าง ถ้าประชุมใหญ่ต้องไปอาศัยวัด ได้ทุนสถานีอนามัย โรงเรียน แต่รับได้ไม่เกินยี่สิบคน ถ้ามากกว่านี้ต้องกางเต็นท์ ช่วยกันขนเต็นท์ขนเก้าอี้ พอบายก็ยกเก็บ เป็นอยู่อย่างนี้ เราอยากจะทำโครงการไปทำข้าวอินทรีย์ เพราะทำปุ๋ยได้ข้าวแล้วก็อยากแปรรูป แต่ดูความสำคัญซึ่งอาคารเอนกประสงค์สำคัญกว่า ในปีสองทางกลุ่มจึงเสนอซื้อเครื่องเย็บกระสอบ และต่อโรงเรียนเพิ่ม งบประมาณส่วนใหญ่ทุ่มลงไปกับอาคารก่อน”

ปลูก “จิตสาธารณะ”

การก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์ต้องอาศัยการสมทบแรงของคนในหมู่บ้าน ไม่มีค่าจ้างค่าตอบแทนการทำงาน เป็นงานอาสาสมัครที่ต้องการปลูก “จิตสาธารณะ” ร่วมกันทำประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งทุกคนพร้อมเต็มใจที่จะเสียสละแรงงานและเวลามาร่วมกัน แต่การเสียสละมีราคาที่ต้องจ่ายเพราะหมายถึงต้องขาดรายได้ในวันนั้น การทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนจึงส่งผลกระทบต่อปากท้องของครอบครัว แม้มักจะให้ผลดีเปลี่ยนสลับหมุนเวียนกันเข้ามาก่อสร้างแล้ว แต่ความคืบหน้าของการก่อสร้างเป็นไปอย่างเชื่องช้า ดังที่มะรอสาลี อาลี ประธานโครงการก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์เล่าว่า

“ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาทำ การก่อสร้างช้ากว่ากำหนด โทษเขาก็ไม่ได้ เพราะทุกคนต้องทำมาหากิน ถ้ามีว่แต่ไปอยู่ตรงนั้นก็อดกันทั้งบ้าน”

เหลือระยะเวลาสั้นลงทุกที แต่งานก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ ประธานโครงการและคณะทำงานต้องเรียกประชุมเพื่อระดมคนเข้ามาทำงานให้เสร็จตามกำหนด จากที่ค่อยเป็นค่อยไปกลับรุดหน้าอย่างรวดเร็วเพราะเร่งทำกันทั้งกลางวันกลางคืน โดยเฉพาะประธานโครงการแทบจะวางงานหลักของตัวเองทั้งหมด ยอมเสียสละรายได้อยู่หลายวัน มากจนอดใจว่าถ้ามีโครงการต่อไปต้องขอถอนตัว อย่างไรก็ตามแม้ระหว่างการทำ

โครงการจะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ช่วงเวลาก่อสร้างที่ตรงกับการถือศีลอด จนแทบไม่มีคนออกมาทำงาน แต่ผลสำเร็จที่ปรากฏออกมาทำให้ลิ้มความยากลำบากที่เกิดขึ้นระหว่างทางเป็นปลิดทิ้ง

นับแต่เปิดใช้งานอาคารเอนกประสงค์ รองรับการจัดกิจกรรมชุมชนต่อเนื่อง อย่างน้อยสัปดาห์ละสองครั้ง ในปีนี้ที่หมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดให้ต้องพัฒนาทั้งคนและชุมชนทั้งหมด พอดีกับที่ได้ใช้อาคารเอนกประสงค์เป็นที่ประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกันวางแผนและติดตามการพัฒนาตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญถือเป็นหน้าต่างเป็นตาของชุมชนในโอกาสที่จะต้องต้อนรับหน่วยงาน องค์กรและชุมชนที่อื่น ซึ่งจะเข้ามาศึกษาดูงาน ต่อไปจากนี้ การทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะมาร่วมกันทำที่อาคารเอนกประสงค์ สมกับเป็น **“สถานที่กลาง”** ในการมีส่วนร่วมของทุกคน

ประสบการณ์ที่ชาวบ้านเกาะสะท้อนได้ร่วมพัฒนาโครงการภายใต้การสนับสนุนของโครงการ ช.ช.ต. สร้างความหมายและคุณค่าให้แก่ชีวิต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติ จากมองตนเองเป็นชาวบ้านธรรมดาไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถ และไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ หรือการต่อรองโต้แย้งใดๆ กลับเริ่มมั่นใจมากขึ้น เมื่อผ่านการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การกระทำผิดพลาด การปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง การรับผิชอบร่วมกันในการทำงาน รวมถึงการเปิดรับประสบการณ์การทำงานรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจากงานประจำวัน จนเกิดการพัฒนาตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพและความสามารถภายในตัว พร้อมทั้งจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป เช่นที่ **อาอีเสาะ ดิมุง สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตนเองว่า**

ต้องการไถ่ต้องได้ไถ่

“เราเป็นคนธรรมดา ไม่ได้มีความรู้สูงระดับปริญญา ทำอะไรก็รู้สึกว่ายากมาก ทำแล้วก็กลัวว่าจะได้สนับสนุนหรือไม่ เพราะเราเป็นแค่ชาวบ้านมาช่วยกันทำ จะถอยแล้วแต่พี่เลี้ยงช่วยประคองไว้ ปลอดภัยที่กำลังทำงานเพื่อสังคม ก็อดทนเดินหน้าต่อ เคยมีโอกาสดำเนินการความคิดเห็น เป็นข้อคิดของคนในพื้นที่ต่อปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดเพื่อช่วยแก้ไขส่วนนโยบาย ไม่มีโครงการนี้ เราคงเป็นชาวบ้านธรรมดา”

ผลพวงของการพัฒนาคนในกระบวนการที่เกิดขึ้น สร้างสำนึกใหม่ให้แก่ชุมชน ต่อไปโครงการพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงความต้องการของชาวบ้าน สร้างการมีส่วนร่วมที่ชาวบ้านจะคิดทำ และได้รับประโยชน์ ซึ่งค่อยปรากฏแนวคิดเรื่องการต่อรองผลประโยชน์ที่คำนึงถึงความต้องการชุมชนเป็นหลัก ดังที่ อัจฉรา เล่าเลิศจ เล่าว่า

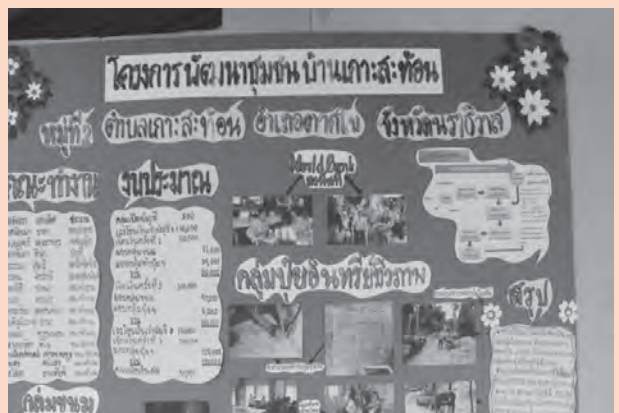
“เรารู้ว่าอะไรเป็นอะไร สามารถต่อรองกับเขาได้ บอกความต้องการของเราได้ ไม่ใช่ชาวบ้านอยากเลี้ยงไก่ไข่ แต่เอาเป็ดมาให้ ถ้าเอาเมล็ดพันธุ์ผักมาให้โดยไม่จัดเวทีประชาคมกับชาวบ้านแบบนี้ไม่เอา ต้องถามต้องประชาคมก่อน เหมือนที่เราทำต้องดูว่าอะไรสำคัญ เพราะความต้องการแต่ละคนไม่เหมือนกัน แล้วตกลงกัน อาจจะไม่ได้ตามความต้องการทั้งหมด แต่ให้ทุกคนยอมรับกัน”

การมีส่วนร่วมที่เปิดให้คนเข้ามาทำงานร่วมกัน ยังช่วยขัดเงาให้ความสามารถของหลายคนที่อยู่ในตัวได้ฉายแววขึ้น ดังจะเห็นว่าชาวบ้านธรรมดาที่ต้องรับผิดชอบงานในโครงการพัฒนาตัวเองขึ้นมา เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เป็นที่ไว้วางใจให้รับผิดชอบงานด้านอื่นๆ ของชุมชนต่อไป ดังที่ อัจฉรา เล่าเลศ บอกไว้ว่า

“ปกติจะเป็นประธานทุกเรื่อง ตอนนี้ถอยให้คนอื่นมาเป็น ให้เขาลองดูบ้าง เราอยู่เป็นที่เลี้ยงดูว่าเขาไปได้ไหม คอยบอกอยู่ข้างหลัง หลายคนที่ทำโครงการ เคยเป็นคนกลัว ทำอะไรไม่เป็นก็กลัวพูดกลัวทำ เข้าร่วมกลุ่มกับสังคมข้างนอกได้ อย่างประธานโครงการอาคารก่อนนี้เป็นคนเงียบๆ ไม่กล้าคิดกล้าพูด พอทำโครงการเสร็จ เป็นที่ไว้วางใจของกำนัน มีงานอะไรมอบหมายได้ เขาทำได้หมดแล้ว”

เหตุการณ์ความไม่สงบและความตายที่เกิดขึ้นค่อยเลือนลางฝังอยู่ในความทรงจำลึกจนเกือบลืม ชีวิตคนและชุมชนบ้านเกาะสะท้อนยังคงดำเนินต่อไป ความสัมพันธ์ที่เวิ้งว้างและขาดวินไปค่อยसानตัวขึ้นมาใหม่อีกครั้ง **เรื่องเล่าที่เผยแพร่เหง้าและเครือญาติเดียวกันทำให้ความสัมพันธ์กระชับแน่นแฟ้นขึ้น แม้เวลาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและวิถีชีวิต แต่ความแตกต่างจะยังอยู่ร่วมกันได้**

ผู้เขียน

จิตต์ปภัสสร บัตรประโคน

ผู้ให้ข้อมูล

มะรอสาลี อาลี, อัจฉรา เล่าเลิศ, อาอีเสาะ ตีมุง, ฮาสมาะ บากา, กามารียะ ลอดตันหยง, ไลลา อาแวก็อจี, อรัญญา วิริยสกุล

ผู้ประสานงานพื้นที่

อรัญญา วิริยสกุล

จัดทำโดย

โครงการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูชายแดนภาคใต้ (ช.ช.ต.)

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา เลขที่ 693 ถ. บำรุงเมือง

เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

โทรศัพท์ 0-2621-7810-2 โทรสาร 0-2621-8042

Home page : <http://www.ldinet.org>

ปีที่พิมพ์

เมษายน 2556

สนับสนุนโดย

ธนาคารโลก

